

Työntekijäkin on ihminen

Julkaistu Turun Sanomien talousliitteessä TS Talous 23.2.2010.

Työntekijöitä on taloustieteessä tapana kutsua työvoimaksi. Yritykset vähentävät työvoimaa. Eläkeiän nostaminen kasvattaa työvoimaa. Sitä ja tätä tapahtuu työvoimalle.

Voima on fysiikan käsite. Työvoima on taloustieteilijöiden käsissä kuin sähkövoima, jota siirretään paikasta toiseen tuotannon tarpeiden mukaan.

Kun yritys tarvitsee vähemmän sähköä, virta johdetaan kaapelia pitkin jonnekin muualle. Kun kaikki yritykset vähentävät sähkön kulutusta, hinta laskee ja voimayhtiöt menettävät tuloja.

Työvoimalla ja sähkövoimalla on yhtäläisyyksiä, mutta niillä on yksi olennainen ero. Työntekijät ovat ihmisiä, joilla on kyky tunteisiin. Ihminen ei muutu aamulla töihin mennessään yhtäkkiä tunnottomaksi tuotannon voimavaraksi. Hän kokee samanlaisia tunteita kuin perheen piirissä ja ystävien seurassa. Pahaa mieltä ja keljutusta, ylpeyttä ja riemua.

Sähkövoimaa ei kiinnosta, minne sitä siirrellään tai miten sitä käytetään. Työntekijöille näillä asioilla on merkitystä.

Kun yritys vähentää työvoimaa ja irtisanoo työntekijöitä, nämä tuntevat menetystä, pettymystä ja katkeruutta. Taipumus inhimillisiin tunteisiin on evoluution tulosta ja perua ajoilta, jolloin yksilö oli täysin riippuvainen laumasta.

Uusi työpaikka ei löydy yhtä helposti kuin sähkölle uusi ostaja. Työttömälle työnhakijalle kehittyy epätoivoa ja masennusta. Työttömyys saattaa muuttua pitkäaikaiseksi ja johtaa työkyvyn menetykseen.

Yrityksen yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan halua huolehtia ympäröivästä yhteiskunnasta eikä vain omista voitoista. Oma ja toisen etu ovat usein ristiriidassa. Kivihiilellä tuotettu sähkö on varmaan yritykselle edullista, mutta saastepäästöt aiheuttavat haittaa muille.

Myös työvoiman sopeuttaminen suhdanteiden mukaan voi tuottaa ulkoisia haittoja. Poispotkitut huomaavat tehneensä virheen, kun ovat luottaneet tyhjiin ja sitoutuneet turhaan. Työntekijöistä vähät välittävä yritys ikään kuin ulkoistaa tekojensa kustannukset ja jättää ne muiden maksettavaksi.

Yksityinen yritys ei voi jatkaa loputtomiin, jos se tuottaa tappiota. Vastuuntuntoinen yritys pitää huolta, että toiminta on pitkällä aikavälillä kannattavaa. Samalla se pystyy huolehtimaan työntekijöistään.

Omistajien ja johdon tehtävä on ratkaista, mihin kohtaan voitonhavittelun ja yhteiskuntavastuun välimaastossa rima asetetaan. He myös päättävät, kuinka läheltä hipoen rima ylitetään. Hyvä omatunto toimii kannustimena viisaaseen ratkaisuun.

MARTTI VIHANTO

Kansantaloustieteen dosentti

Turun kauppakorkeakoulu